

Çiğne, Ama Yutma!

Sakız

Sakız çiğnemeyi sever misiniz? Eğer yanıtınız evetse, dünyada sakız çiğnemeyi seven milyonlarca kişiden birisiniz demektir. Günümüzden yüzlerce yıl önceye dek dayanıyor sakızın tarihi. Günümüzde renkli renkli, hoş kokulu, lezzetli çikletler var. Geçmişte bu kadar albenili olmasa da insanlar sakız çiğniyor ve bundan zevk alıyorlardı.

Sakız sözcüğü aslında bitkilerin içindeki reçineli sıvıyı anlatmak için kullanılan bir sözcüktü. Osmanlı devletinde Sakız Adası'ndaki ağaçlardan elde edilen reçineyle bir çeşit şeker yapılır, çeşitli meyvelerle tatlandırılırdı. Ne var ki, bu yöntem bir süre sonra unutuldu ve 18. yüzyıla dek bir daha hatırlanmadı. Kenger otundan elde edilen sakızsa günümüzde bile hâlâ bilinir ve

çiğnenir. Kengerin gövdesine bir çizik çizilir ve içindeki sıvının dışarı akması sağlanırdı. Bu sıvı dışarı aktığında donup sertleşir, ancak çiğnendiğinde yeniden yumuşardı. Sakızı piyasadan kaldıran çikletlerin üretimiyle sentetik kauçuk ve lastik üretimiyle başlar. Aztekler, Meksika ormanlarında yetişen "sapodilla" bitkisinin kurutup çiğnedikleri

özsuyuna "çictli" adını veriyorlardı. "Çictli" çiğneme alışkanlığı olan Meksikalı general Antonio Lopez de Santa Anna, emekli olduktan sonra New York'a yerleşti. Burada tanıştığı buluşçu Thomas Adams'a "çictli"yi tanıttı. Bu, çikletin doğuşunun ilk adımıydı. Buluşçu aslında o sıralarda ucuz sentetik lastik yapma peşindeydi, ne var ki bunda başarılı olamıyordu. Adams, çikletin kendisine sentetik lastik sağlayamayacağını anladığında o zamanlar herkesin severek çiğnediği ve çok yaygın olan parafin parçaları yerine çikleti pazarlamaya karar verdi. Çiklet, 1871'de piyasaya sürüldü. 1875 yılında John Colgan çikletlere o zamanlar öksürük şuruplarında kullanılan ve Güney Amerika'dan getirilen bir ağacın aromalı reçinesini kattı. İlk naneli çikletlerse 1880 yılında üretildi.

makinelere karıştırılıp yoğrulur. 4) Yoğurulan sakıza şekil verme zamanı gelmiştir. Uzun kısa, kalın, yuvarlak ya da dört köşe olabilen sakızlara değişik şekiller verilir. 5) Sakızlara

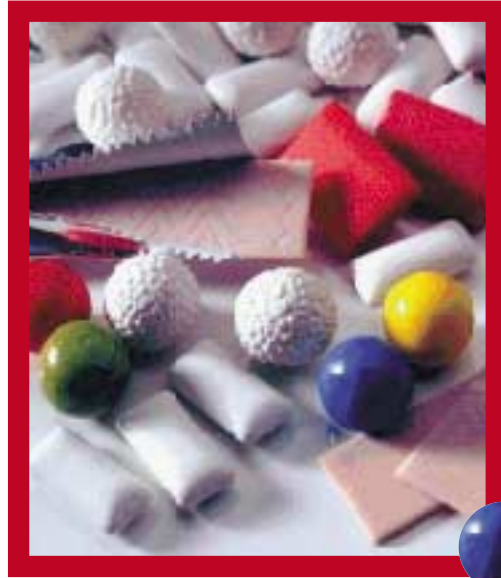
şekil verildikten sonra üzerlerine toz halinde tatlandırıcı sıkılır. Böylece sakızın makinelere ve ambalajlarına yapışması önlenir. 6) Sıcaklığı ayarlanmış özel odalarda sakız 48 saat bekletilir. Bu işlem sakızın istenen kıvama gelmesini sağlar. 7) Sakız eğer şeker benzeri maddelerle kaplanacaksa üzerine sıvı tatlandırıcılar püskürtülür. Sakızın kuruması beklendikten sonra bu işlem tekrarlanır. Sakızın üzerindeki şeker tabakası istenen kalınlığa gelinceye dek bu işlem sürer. 8) Son aşama sakızların paketlenmesidir. Düzgünce paketlenen sakızlar tazeliklerini uzun zaman korurlar.

Çiklet üretiminde gelişim biraz da kimyanın gelişmesiyle ilerledi. Kimya bilimindeki gelişmeler, sakızın içine katılan doğal maddelerin, yapay maddelerle yer değiştirmesine neden oldu. Bu maddeler, sakızları renkli, daha hoş kokulu ve aromalı, aynı zamanda daha esnek bir hale soktu. Sakızın esnek

olması balon yapmayı kolaylaştırıyordu. Sakızdan balon yapan ilk kişinin Walter Diemer olduğu söyleniyor. 1928 yılında çalıştığı şirkette mali işlerle uğraşan biri olan Diemer, aslında kimyadan hiç anlamazdı. Uygun formülü bulup daha güçlü ve daha esnek bir sakız üreterek, balon yapılıp patlatılmasına olanak verdi.

Peki sakız nasıl yapılır? İçine neler konur? Bu sorunun yanıtı tek değil elbette. Her üretici, farklı sakızları farklı biçimlerde yapıyor. Ama genel olarak sakız şu aşamalardan geçerek bize gelir: 1) Sakızın temel maddeleri eritilip karıştırılır ve süzgeçten geçirilir. Bu maddeler sakızın yumuşak ve çiğnenebilir olmasını sağlayan sentetik ve doğal maddelerdir. 2) Toz şeker, glukoz şurubu ve diğer tatlandırıcılar ilk karışıma yavaşça eklenir. Bu işlem, karışım hamur kıvamında sertleşinceye dek sürer. 3) Sakız özel

Günümüzde sakızların insanlar üzerinde apayrı bir etkisi var. Sözelimi sakız üzerine rekorlar kırılıyor. Bunlardan biri en büyük balon yapma rekoru. Bu rekor, yaklaşık 50 cm çapındaki balonla Susan Montgomery Williams'a ait. Rekor 1994 yılında kayda geçmiş. Sakız çiğnemeyi en çok sevenlerse Amerikalılar. İstatistikler ABD'lilerin her yıl yaklaşık yarım milyar dolar değerinde sakız çiğnediğini gösteriyor.

Gökhan Tok